

Takanori Fukushima

Na počátku 90. let se otevřela možnost absolvovat stáže a kongresy i na západ od našich hranic, a to nejen pro vybrané spolehlivé, ale pro všechny. Rychle jsme dohnali mezery ve vzdělání, jazycích a dovednostech a následně i dovybavili naše kliniky potřebnou technikou.

V roce 1995 jsme spolu s prof. Suchomelem absolvovali kurz Klinické neurochirurgie, pořádaný v Nordstadt Krankenhaus Hannover profesorem Samiim. Po prezentaci excelentní série mediotemporálních arteriovenózních malformací profesorem E. Oliveirou došlo na diskuzi na téma náročného karotido-karotického bypassu pro řešení patologií v kavernózním splavu se závěrem, že časová náročnost této techniky vlastně znamená, že přežijí pacient díky kolaterálnímu oběhu tento výkon nepotřeboval. Japonský kolega v auditoriu vstal s konstatováním, že Fukushima to v požadovaném časovém limitu dokáže. Oliveira odvětil: „Fukushima je génius, ale my se budeme bavit jen o běžném lidském konání.“ To pochopitelně vzbudilo náš zájem, a tak jsme v říjnu 1995 absolvovali třítydenní stáž v Pittsburgu. V té době byly v tomto městě dvě významné nemocnice – Univerzitní, pro Fukushimu dle jeho slov: „cross the river...“ (prosadila se ale posléze intrakraniálními endoskopickými výkony), a Alleghenská s Allegheny Neuroscience Institut, kde Fukushima řediteloval. Krátce po naší návštěvě během reformy zdravotního pojištění v neúspěšné režii H. Clintonové (Medicare a Medicaid) bohužel došlo ke krachu nemocnice i řady dalších, což se nazývalo „Alleghenská kaskáda“. Fukushima zbankrotoval a přesídlil do Raleigh v Severní Karolíně. V Allegheny jsme měli možnost seznámit se s komplexním pracovištěm, zaměřeným především na chirurgii baze lební. Byla to naše první návštěva v USA a organizace provozu velkého množství operačních sálů, jejich perfektní vybavení, neuromonitoring, předoperační diagnostika, Skull base cvičná laboratoř, vládní výzkum regenerace poraněné míchy, kadaverozní workshopy, nově zavedený Neurolink a další programy v režii Fukushimy nám otvíraly nové obzory.

Jeho otevřenost, pohostinnost a srdečnost byly pro nás neuvěřitelné. Navázali jsme úzkou spolupráci i pevné přátelství, které vyústilo v řadu dalších stáží, přednáškových turné po japonských nemocnicích a v par-

Obr. 1. Doc. Miroslav Vaverka a Dr. Takanori Fukushima.

ticipaci na řadě workshopů. Osobně si však myslím, že hlavním důvodem pro „Panpacific meeting“ byla především kvalita golfových hřišť na Havaji.

Fukushima ze svých rezidentů a zahraničních následovníků vytvořil družinu apoštolů, kteří hlásali jeho víru dále do světa a byli ve svých zemích úspěšní. Ze známějších jmen světové neurochirurgie – T. Mathiesen, P. H. Roche, G. Arango, R. Tanikawa, M. Sameš a mnoho dalších.

V Evropě se Fukushima prosadil v 80. letech díky svému talentu využívat pro obor nejmodernější techniku. Jeho videa (Olympus) oslovila řadu neurochirurgů, vč. M. G. Yasargila. Fukushimův starý film s využitím prototypu intraventrikulárního endoskopu ze 70. let je velmi podobný současným, stejně jako je užívaná řada jeho dalších inovací. Koncepte operační polohy, rámy a háčky, vývoj vlastních nástrojů ve spolupráci s firmou Fujita byly inspirativní a rovněž hojně implementované. Jeho manuály, „kuchařky s trojúhelníčky“ s Blochovými precizními ilustracemi, jsou edukativní i nyní a jeho koncepty přístupů k přední i laterální bázi, *middle fossa approach*, kombinovaný přístup k foramen jugulare i kombinovaný supra-infratentoriální, far lateral a další stále užívané. Mimo jiné osobně provedl více než 5 000 mikrovaskulárních dekompresí!

Jeho radost z předávání zkušeností dalším, dovedné jednání s pacienty a personálem i schopnost získat finance pro projekty byly výjimečné. Známe je jeho rozdělení neurochi-

rurgů na „neurosurgeons, neurowriters a neuropolitician“ – pro úspěch je ovšem nutné mít všechny tyto dovednosti. Navíc dokázal odlehčit a osvěžit žertem i vysoce náročné operace a vypjaté situace, stejně jako byl zábavným společníkem mimo nemocnici. Seznámil nás s japonskou historií, kulturou i kuchyní. Jednou nám umožnil v Tokiu absolvovat mši v šintó chrámu. Jeho otec byl totiž biskupem této církve, který mimo jiné vyjednal zastavení dalších zničujících náletů na Tokio během druhé světové války. S vážnou tváří také jednou popisoval, jak se radí s Bohem, jakou cenu má požadovat za privátní operaci.

Několikrát navštívil ČR a na operačních sálech i workshopech demonstroval své mistrovství a večer předvedl i svůj talent jazzového bubeníka.

Jeho vášeň a entuziazmus pro neurochirurgii byly vysoce nakažlivé a inspirující, stejně jako jeho radost ze života a přátelství. Výrazně ovlivnil celou generaci neurochirurgů na celém světě.

V závěru své kariéry pracoval jako profesor konzultant Duke University West Virginia.

Takanori Fukushima (jeho nick name „Taka“) nás opustil dne 19. března 2024 ve věku 81 let. Je to nenahraditelná ztráta, ale stopa, kterou zde zanechal, je nesmazatelná.

Dómo arigató gozaimasu, Taka-sensei.

doc. MUDr. Miroslav Vaverka, CSc.
Neurochirurgická klinika
FN Olomouc